

УДК 621.3

А.Я. КУЛИК, С.Г. КРИВОГУБЧЕНКО, Я.А. КУЛИК

Вінницький національний технічний університет, Україна

ПОБУДОВА ПРИЙМАЧА З ВИКОРИСТАННЯМ ДИСКРИМІНАНТНОЇ ПРОЦЕДУРИ НА ЗАСАДАХ КРИТЕРІЮ ФІШЕРА

Розглянута реалізація дискримінантної процедури для побудови оптимального приймача з порівнянням характеристик випадкових процесів у сусідніх часових вікнах. Проведене моделювання в середовищі MathCad.

оптимальний приймач, дискримінантна процедура, критерій Фішера

Проблема приймання інформації у комп'ютерних системах і мережах полягає у невизначеності моменту часу, в який надходить інформативний сигнал з каналу зв'язку [1, 2]. Хоча принципи побудови оптимального приймача Котельникова відомі [3], але вказана проблема не має конкретного розв'язання. Дискримінантна процедура, розроблена для аналізу нестационарності випадкових процесів, використовується в сучасних умовах для вирішення зворотних задач хаотичної динаміки і відновлення параметрів динамічної системи за часовими реалізаціями та визначення нестационарностей в хаотичних системах.

Суть дискримінантної процедури полягає у порівнянні характеристик $y(n)$ для двох сусідніх часових вікон [4].

При цьому порівнюються середні значення ($m_{y,1}$ і $m_{y,2}$), а також дисперсії ($\sigma_{y,1}^2$ і $\sigma_{y,2}^2$) вибірок сигналу $y(n)$, що приходять на вхід приймача, у двох сусідніх часових вікнах ($n, n - N + 1$) та ($n - N, n - 2N + 1$), де N – довжина кожного з вікон:

$$\begin{aligned} m_{y,1}(n) &= \frac{1}{N} \sum_{k=n-2N+1}^{n-N} y(k), \\ m_{y,2}(n) &= \frac{1}{N} \sum_{k=n-N+1}^n y(k), \\ \sigma_{y,1}^2 &= \frac{1}{N} \sum_{k=n-2N+1}^{n-N} (y(k) - m_{y,1})^2, \end{aligned} \quad (1)$$

$$\sigma_{y,2}^2 = \frac{1}{N} \sum_{k=n-N+1}^n (y(k) - m_{y,2})^2. \quad (2)$$

Нормований вигляд різниці середніх значень $m_{y,1}(k)$ та $m_{y,2}(k)$ являє собою критерій Фішера:

$$H_n = \frac{(m_{y,1} - m_{y,2})^2}{\sigma_{y,1}^2 + \sigma_{y,2}^2} \quad (3)$$

і дозволяє визначити відмінність між значеннями аналізованого сигналу у двох сусідніх вікнах.

Зміну сигналу на виході передавальної частини каналу зв'язку можна визначити як

$$x(n+1) = f(a(n), x(n)), \quad (4)$$

де n – поточні відрахунки часу; $a(n)$ – вплив управління, який залежить від дискретного часу і несе інформаційне повідомлення $s(n)$:

$$a(n) = a_0 + D \cdot a \cdot s(n). \quad (5)$$

Під час проходження каналом зв'язку послідовність $x(n)$, формована за (4), піддається впливу шуму $\zeta(n)$, який можна вважати адитивним, і на вхід приймача надходить послідовність

$$y(n) = x(a(n), n). \quad (6)$$

Використання нелінійної авторегресійної моделі $d(n) = y(n+1) - F(b_j, y(n))$, яка характеризує наближення сигналу приймача $y(n)$ до сигналу передавача $x(n)$, має ряд переваг [4]. Умовою знаходження коефіцієнтів b_j є мінімакський критерій Фішера – мінімум середнього квадрату дискримінантної функції $d(n)$ у часовому вікні при

максимумі значення критерію Фішера $H(n)$ (3).

Визначення зміни сигналу на вході приймача полягає у порівнянні послідовностей вибірок сигналу $y(n)$ з послідовністю, яка являє собою результат обчислення перетворення

$$y(n+1) = f(b, y(n)) \quad (8)$$

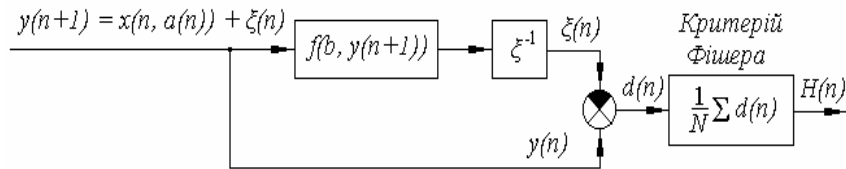

Рис. 1. Структура дискримінатора з використанням критерію Фішера

В [4] наведено застосування дискримінантної процедури для хаотичного кодування, але область її застосування можна поширити і на широкосмугову модуляцію з урахуванням того, що $a(n)$ в даному випадку визначає зміну не частоти сигналу, а його амплітуди в каналі зв'язку. При цьому зберігаються всі переваги вказаної процедури оброблювання сигналу приймача:

⇒ вона залишається працездатною при значних відмінностях параметра управління b приймача від параметра a передавача;

⇒ за величиною критерію Фішера (3) величина розузгодження між параметрами b та a оцінюється з більшою точністю, ніж це допускає порогова процедура, яка використовується для більшості систем;

⇒ дискримінантна процедура придатна як для реєстрації сигналу під впливом управління a , так і для виявлення інших нестационарностей в системі передавання.

На рис. 2 подані результати оброблювання зашумленого сигналу за критерієм Фішера, що дозволяє чітко визначити зміну сигналу.

Рис. 3 ілюструє залежності середнього значення $m_{y,2}(k)$ від розузгодження δ при різних рівнях шуму в каналі зв'язку.

Дослідження показують, що складова $m_{y,2}(n)$

сигналу передавача $x(n)$ та адитивного шуму $\xi(n)$.

Дискримінантна функція являє собою різницю

$$d(n) = y(n) - \xi(n). \quad (9)$$

Процедуру визначення зміни сигналу за критерієм Фішера можна реалізувати за допомогою структури, наведеної на рис. 1.

практично лінійно залежить від розузгодження $\delta = b - a$ параметрів управління передавальної і приймальної частин при різних рівнях шуму. Чисельні експерименти довели, що відновлення двійкового сигналу без додаткових заходів стійко здійснюється при $U_c/U_\xi > 5$.

Лінійність характеристики $m_{y,2}(\delta)$ разом з локалізованим імпульсом, формованим за критерієм Фішера при зміні сигналу передавача, дозволяють реалізувати дискримінатор із ланцюгом регулювання параметра управління b приймача. Вона передбачає формування величини $m_{y,2}(n)$:

$$\begin{cases} \tilde{m}_{y,2}(n) = \frac{1}{L} \sum_{k=n-L+1}^n (\xi(k) - y(k)); \\ \tilde{m}_{y,2}(\delta) = g \cdot \delta = g \cdot (b - a), \end{cases} \quad (10)$$

де L – інтервал осереднення дискримінантної функції $d(n) = \xi(n) - y(n)$, відмінний від довжини вікна N у простій дискримінантній процедурі за критерієм Фішера (3); g – стрімкість характеристики $\tilde{m}_{y,2}(\delta)$.

В цьому випадку миттєве значення розузгодження d , як і миттєве значення параметра b , набувають залежності від дискретного часу n :

$$b(n) = b_0 + D \cdot b(n), \quad (11)$$

$$d(n) = d_0 + D \cdot d(n), \quad (12)$$

де b_0 та $d_0 = b_0 - a_0$ – значення параметрів за відсутності корегувального ланцюга.

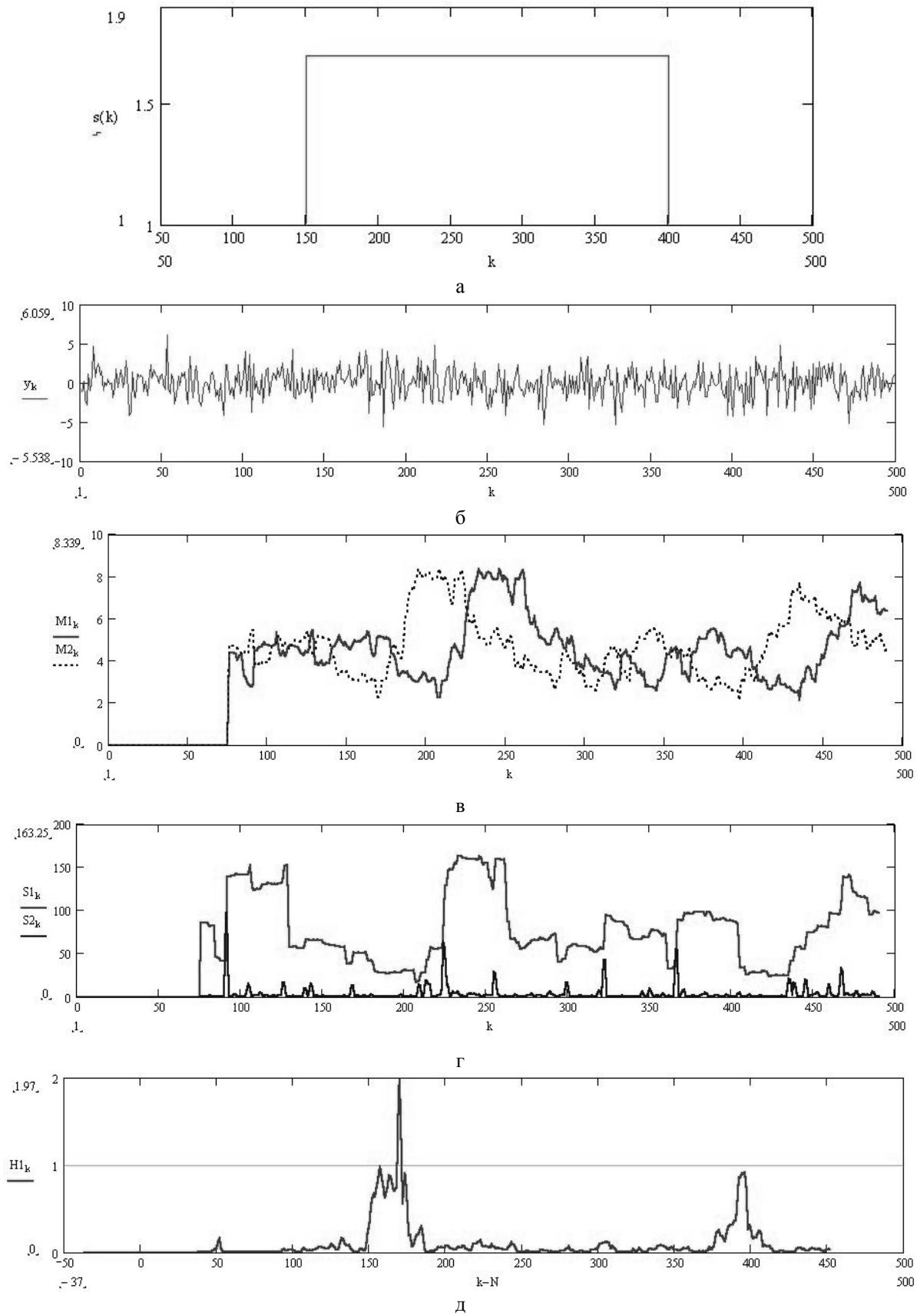

Рис. 2. Реалізація дискримінантної процедури з використанням критерію Фішера:
 а – сигнал передавача $s(n)$; б – зашумлений сигнал $y(n)$; в – середні значення ($m_{y,1}$ і $m_{y,2}$);
 г – дисперсії ($\sigma_{y,1}^2$ і $\sigma_{y,2}^2$); д – значення критерію Фішера $H(n)$

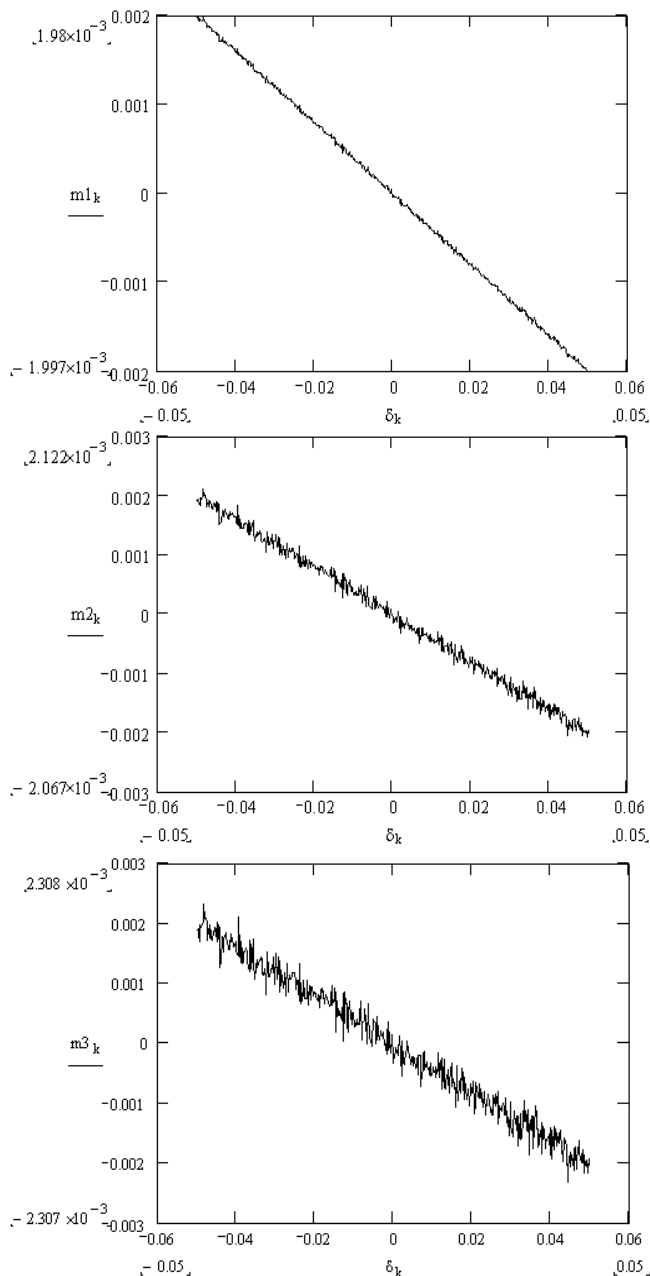

Рис. 3. Залежності середнього значення $m_{y,2}(k)$ від розузгодження δ при різних рівнях шуму в каналі зв'язку

Особливо ефективно слідкуючий дискримінатор працює при визначенні сигналів складної форми, але для прямокутних імпульсів доцільно використовувати більш простий дискримінатор, побудований на критерії Фішера.

Література

1. Техніка передавання дискретної інформації / А.С. Васюра, С.Г.Кривогубченко, А.Я.Кулик, М.М. Компанець, О.І.Худолій – Вінниця: ВДТУ, 1998. – 101 с.
2. Кулик А.Я. Адаптивні алгоритми передавання інформації. – Вінниця: УНІВЕРСУМ-Вінниця, 2003. – 213 с.
3. Кузьмін І.В., Кедрус В.А. Основы теории информации и кодирования. – К.: Вища школа, 1986. – 238 с.
4. Морозов А.Г., Капанов М.В., Бутковский О.Я., Кравцов Ю.А. Модифицированная система с хаотическим кодированием (CSK-система) с использованием дискриминантной процедуры обработки сигналов // Журнал радиоэлектроники. – 2000. – № 10 [Электрон. ресурс]. – Режим доступа: <http://jre.cplire/koi/oct00/1/text.html>.

Надійшла до редакції 6.02.2007

Рецензент: д-р техн. наук, проф. І.В. Кузьмін, Вінницький національний технічний університет, Вінниця.